

21 Telecommunicatie

Voor media/omroepen, zie *bestuurlijke netwerkkaart media*

crisistypen	<ul style="list-style-type: none"> • (dreigende) uitval van vitale openbare telecommunicatievoorzieningen • inbreuk internetveiligheid
bevoegd gezag	<ul style="list-style-type: none"> • minister EL&I (maatregelen jegens telecomsector) • minister V&J (computercriminaliteit en persoonlijke levenssfeer) • minister die het aangaat (alleen ten aanzien van de gevolgen voor andere sectoren, zoals financiën) • burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (alleen ten aanzien van de gevolgen van een uitval en/of onbereikbaarheid)
soorten maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • eigen maatregelen door aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten en door gebruikers van frequentieruimte die bij wet zijn aangewezen • eigen maatregelen aanbieder van de NoodCommunicatieVoorziening (KPN), opvolger van het Nationaal Noodnet • maatregelen door minister EL&I jegens sector • maatregelen door minister V&J in geval van computercriminaliteit en ten aanzien van bescherming van de persoonlijke levenssfeer (<i>privacy</i>) • waarschuwingen en advisering bij een dreiging of daadwerkelijke inbreuk op internetveiligheid • maatregelen ten aanzien van de gevolgen van een uitval of van een inbreuk op internetveiligheid, in het bijzonder uitval en/of onbereikbaarheid van het alarmnummer 112

- **Eigen maatregelen**
    - De aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten en gebruikers van frequentieruimte die bij wet zijn aangewezen treffen eigen maatregelen, in het bijzonder op het gebied van:
      - de beschikbaarheid van diensten en/of infrastructuur
      - de toegankelijkheid van het alarmnummer 112
      - de beveiliging van vitale bedrijfsonderdelen of objecten
    - De aanbieder van de NoodCommunicatieVoorziening (KPN) treft maatregelen ten behoeve van beschikbaarheid en instandhouding. (De NoodCommunicatieVoorziening NCV is de opvolger van het Nationaal Noodnet.)
- Minister van EL&I**
- Als de eigen maatregelen door een bij wet aangewezen aanbieder van

openbare telecommunicatienetwerken en -diensten of gebruiker van frequentieruimte onvoldoende zijn, kan de minister van EL&I een aanwijzing (= bevel) geven aan die aanbieder of gebruiker.

- In 2012 is hier een aanwijzingsbevoegdheid aan toegevoegd inzake:
  - crisiscommunicatie, het informeren van de bevolking in de responsfase
  - het waarborgen van de communicatie tussen en met hulpdiensten en overheidsinstanties in de responsfase

Internet & internetveiligheid (cybersecurity)

- Sinds 2012 is het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) operationeel. In het NCSC werken verschillende organisaties samen, waaronder:
  - de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, Politie, Openbaar Ministerie, Defensie en het Nederlands Forensisch Instituut
  - GOVCERT.NL, het voormalige *Computer Emergency Response Team* van de Nederlandse overheid, is opgegaan in het NCSC
  - daarnaast zijn en worden
    - afhankelijk van de dreiging – enkele vitale sectoren vertegenwoordigd in de *ICT Response Board* (IRB) dat door het NCSC wordt gefaciliteerd (zoals telecom, energie, de financiële sector, drinkwater, oppervlaktewater, transport)De IRB is een publiek-privaat samenwerkingsverband dat bij elkaar komt wanneer een ICT-crisis dreigt of zich voordoet.
- Het NCSC onderhoudt contacten met buitenlandse CERTs / CSIRTs (*Computer Emergency Response Teams / Computer Security and Incident Response Teams*) en met het Europese ENISA (zie hierna).
- Ten tijde van een dreiging of daadwerkelijke inbreuk doet het NCSC

of de IRB waarschuwingen uitgaan en kan het overheden en bedrijfsleven adviseren over te treffen maatregelen.

- Het 'uit de lucht halen' van een internetpagina door de overheid kan plaatsvinden op grond van strafrecht of grondwettelijk noodrecht. Indien strafrecht niet wordt toegepast, is het de vraag of er grond is voor bestuursrechtelijk optreden. De vrijheid van meningsuiting is in het geding. Voor een inbreuk daarop is instelling van de algemene noodtoestand vereist. Dat zal veelal als te ingrijpend worden gezien.

Burgemeester en voorzitter veiligheidsregio

- Samenwerking tussen de telecommunicatiesector en veiligheidsregio's wordt vastgelegd in convenanten.
- Conform dit convenant vertegenwoordigt een liaison de bij wet aangewezen aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten desgevraagd in het regionaal beleidsteam; dit kan ook anders zijn georganiseerd bijvoorbeeld dat een liaison van de veiligheidsregio deelneemt aan het crisisteam van de aanbieder.
- In geval van een regiogrensoverschrijdend incident, waarbij meerdere veiligheidsregio's betrokken zijn, organiseert de bronregio, indien gewenst, voor de aanbieders één aanspreek- en coördinatiepunt vanuit de verschillende veiligheidsregio's.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio heeft geen invloed op het functioneren van de sector zelf (de continuïteit van de verlening van vitale diensten); overheidsinterventie in de sector telecommunicatie is gecentraliseerd.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio is alleen verantwoordelijk voor aanpak van de effecten voor openbare orde en

openbare veiligheid, in het bijzonder bij onbereikbaarheid en/of uitval van het alarmnummer 112.

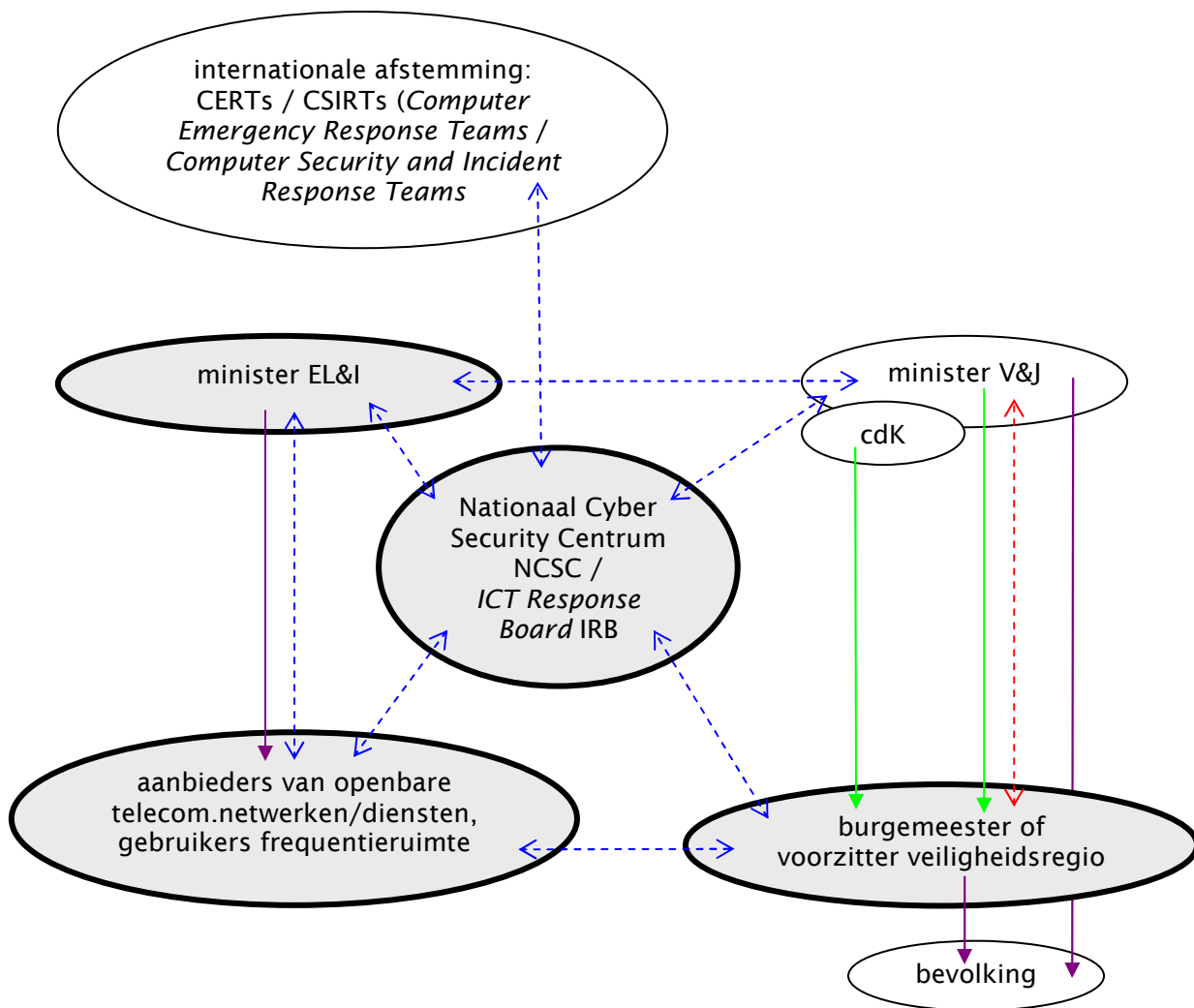
Europese Unie

- De Europese Unie is kaderstellend voor de sector telecommunicatie. Het

Europees Agentschap voor netwerk- en informatiebeveiliging / *European Network and Information Security Agency* (ENISA) vervult evenwel op dit moment geen rol in de responsfase; bijstand door ENISA heeft betrekking op preventie en preparatie.

functionele keten telecommunicatie

algemene keten

- > Informatie en afstemming
- - -> Bijstand
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB 1. Het NCSC informeert en adviseert overheden en (vitaal) bedrijfsleven en onderhoudt contacten met buitenlandse zusterorganisaties. Het merendeel van deze contacten is niet in dit schema weergegeven.

NB 2. Een rijksheer van EL&I vervult geen rol ten aanzien van telecommunicatie.

NB 3. De OPTA (Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit) vervult geen rol in de responsfase.

Bijlage 21: bestuurlijke aandachtspunten telecommunicatie

bestuurlijke maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Langdurige uitval van telecommunicatie en/of een inbreuk op internetveiligheid kan meerdere sectoren raken. Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk:<ul style="list-style-type: none"> – <u>feiten</u>: na hoeveel tijd zijn waar problemen te verwachten – <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen – <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht <p>Denk bijvoorbeeld aan bereikbaarheid van het alarmnummer, fysieke risico's en economische schade bij bedrijfsleven (dataverkeer en ICT-gestuurde processen), gevolgen voor financieel verkeer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De aanbieder en de getroffen veiligheidsregio informeren elkaar – zoals afgesproken in het convenant – over uitval, uitvoering van (herstel)maatregelen en communicatie over de crisis.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	<ul style="list-style-type: none"> • Essentieel is de afstemming tussen EL&I/aanbieder en gemeenten/regio's over wie wat zegt.
coördinatie	<ul style="list-style-type: none"> • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?